

УДК 342.951 : 339.543.6

Гармаш Є.В., к.ю.н.,
Академія митної служби України

Міжнародне співробітництво з питань митної справи

В роботі досліджуються питання міжнародного співробітництва в сфері митної справи. Розглянуто основні напрямки співробітництва у галузі митної справи та основну увагу приділено питанням співробітництва України й Польщі. Розглянуто перспективи розвитку взаємовідносин в сфері митної справи України з Польщею й іншими країнами центрально-східного регіону Європи. Здійснено аналіз ефективності основних напрямків співробітництва у сфері митної справи. На підставі зазначеного аналізу зроблено спробу розроблення теоретичних та практичних пропозицій, спрямованих на підвищення й активізацію, в окремих напрямках, діяльності митних служб України й країн Європи.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, митні адміністрації, спільний митний контроль, обмін інформацією.

В статье рассматриваются вопросы международного сотрудничества в сфере таможенного дела. Освещены основные направления сотрудничества и основное внимание уделено вопросам сотрудничества Украины и Польши. Рассмотрены перспективы развития взаимоотношений в таможенной сфере Украины и Польши, а также с другими странами центрально-восточного Европейского региона. Проведен анализ эффективности основных направлений сотрудничества в таможенной сфере. На основании проведенного анализа разработаны определенные теоретические и практические предложения, направленные на повышение и активизацию взаимодействия таможенных служб Украины и стран Европы.

Ключевые слова: международное сотрудничество, таможенные администрации, совместный таможенный контроль, обмен информацией.

In this article the main questions of international cooperation are in the sphere of customs. Basic directions of collaboration are considered in industries of custom business and basic attention it is spared to the questions of collaboration of Ukraine and Poland. The prospects of development of mutual relations are considered in the sphere of custom matter of Ukraine with Poland and other countries of centrally-east region of Europe. The analysis of efficiency of basic directions of collaboration is carried out in the field of custom business. On the basis of the marked analysis the attempt of development of the theoretical and practical suggestions sent to the increase and activation is done, in separate directions, activity of custom services of Ukraine and country of centrally-east Europe.

Key words: international cooperation, custom administrations, general custom control, exchange information.

Актуальність роботи. Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства на основі загально визнаних принципів і норм міжнародного права. Одним з напрямків міжнародного співробітництва України є міжнародне митне співробітництво або, як зазначено в національному митному законодавстві, міжнародне співробітництво в галузі митної справи. Серед країн Центральної Східної Європи відносини України і Республіки Польща характеризуються багатоплановістю, насиченістю подій, проблемним характером становлення. За обсягом і потужністю у двосторонніх контактах українсько-польські відносини є визначально стратегічними. Крім того, в зовнішньополітичній та зовнішньоекономічній діяльності України стосовно держав Центральної Європи розбудові зв'язків із Республікою Польща належить чи не найголовніше місце. Таке ставлення до захід-

ного сусіда зумовлене не лише багатівіковою традицією українсько-польських взаємин, територіальною близькістю, спільними демографічними коренями та тісними культурними зв'язками, а, насамперед, спільністю політико-стратегічних інтересів, активним співробітництвом у всіх сферах суспільного життя між двома державами.

Система українсько-польського співробітництва протягом останніх років зазнала відчутних змін, пов'язаних із входженням Польщі до ЄС. З одного боку, ці зміни зумовлені трансформацією формату зовнішньоекономічної діяльності нашого західного сусіда завдяки адаптації польського законодавства до вимог Євросоюзу, а також узгодженням зовнішньополітичного курсу зі спільною стратегією ЄС. Водночас, повномасштабна інтеграція Польщі в економічний і політичний простір ЄС поставила на порядок денний проблему ідентифікації ролі та місця цієї країни у рамках згаданої організації. Одним із пріоритетних напрямків спеціалізації Польщі в цьому контексті може бути її геополітична місія «моста» Західної Європи на пострадянський простір. Це означає, що для Польщі, як суб'єкта ЄС, надзвичайно важливим залишається питання збереження добрих партнерських стосунків зі своїми східними сусідами, насамперед, Україною.

Метою роботи є визначення основних напрямків міжнародного співробітництва з питань митної справи та перспектив розвитку взаємовідносин України з Польщею й іншими країнами центрально-східного регіону Європи.

Ступінь дослідження теми. Аналіз літературних джерел дозволив визначити, що питання міжнародного співробітництва в митній сфері досліджували такі науковці й практики як: Борисов К., Бакаї К., Бережнюк І., Вольфганг Х., Гвардзинська Є., Дайнен Д., Додін Є., Ентін Л., Єршов О., Ківалов С., Коллі Ж.-К., Кормич Б., Павленко О., Перельолкін С., Приймаченко Д., Прокопенко В., Сандровський К., Ченцов В., Чижовіч В., Чумаченко А. та ін.

Зміст роботи. Важливість розвитку українсько-польського співробітництва в сфері митної справи у контексті активізації процесів економічної інтеграції між нашими державами зумовлюється, насамперед, стратегічними імперативами регіональної політики ЄС, яка нині розвивається саме в євроінтеграційному ключі. Адже регіональна складова в сучасній політиці ЄС відіграє дедалі активнішу роль, а стратегічна важливість регіонального фактору зумовлена комплексом обставин, пов'язаних із сучасним процесом європейської інтеграції, зокрема політикою розширення ЄС на Схід.

Становлення й розвиток міжнародного митного співробітництва України відбувалися одночасно із становленням та розвитком її державності, й напряду залежали від появи її власної митної системи.

На сьогоднішній день в державі існує розгорнута нормативно-правова база, яка надає право митним органам України встановлювати та підтримувати міжнародні зв'язки у галузі митної справи, як з митними органами зарубіжних країн, так і з міжнародними організаціями, статутна діяльність яких передбачає можливість здійснення співробітництва з митних питань.

Розглядаючи правові засади міжнародного співробітництва з питань митної справи особливу увагу слід звернути на положення, що закріплені в Митному кодексі України. В митній справі Україна додержується загальноновизнаних у міжнародній практиці систем класифікації та кодування товарів, митних режимів,

митної статистики, інших загальноприйнятих у світових митних відносинах норм і стандартів, а також забезпечує виконання міжнародних договорів України з питань митної справи, укладених в установленому законом порядку. Міжнародне митне співробітництво з членами міжнародного співтовариства Україною здійснюється на основі загальновизнаних принципів і норм міжнародного права.

Розвиток міжнародного співробітництва у галузі митної справи в Україні було віднесено до основних завдань митних органів України

Основними й пріоритетними напрямками співробітництва в сфері митної справи є наступні:

- проведення спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення контрабанди;
- створення спільних пунктів пропуску на кордоні;
- проведення спільного митного контролю на кордоні;
- узгоджене застосування процедур митного контролю та оформлення й взаємне визнання документів, які використовуються митними органами для здійснення митних процедур;
- проведення спільних, постійних чи одноразових заходів з питань митного законодавства, які відносяться до компетенції митних органів.

Схематично зазначені напрямки міжнародного співробітництва відображені на рис. 1.

Рис. 1. Напрямки міжнародного митного співробітництва

Серед основних стратегічних партнерів України як в зовнішньоекономічних відносинах, так і в галузі митної справи була й залишається Польська Республіка. Цей факт підтверджується й постійним зростанням товарообігу між нашими державами, тільки за останні два роки товарообіг між Польщею та Україною збільшився на понад 30 відсотків й складає 6 мільярдів доларів. Структура українського експорту та польського імпорту свідчить про те, що ці товари сприяють розвитку внутрішнього виробництва в обох країнах. Цьому, безперечно, сприяла і ефективна співпраця між митними службами України та Польщі та виконання домовленостей та умов укладених міжнародних договорів. Отже, розглянемо більш детально співпрацю України та Польщі.

Основою для розвитку співробітництва у галузі митної справи між Україною та Польщею стала Угода між Урядами двох держав про співробітництво і взаємодопомогу у митних справах, укладена 18 грудня 1995 року. Оскільки дотримання митного законодавства є одним з найважливіших принципів міжнародної торгівлі і взаємодопомога митних органів сприяє підвищенню ефективності боротьби проти дій, що суперечать митному законодавству, враховуючи рекомендації Ради митного співробітництва від 5 грудня 1953 року щодо адміністративної взаємодопомоги і 8 червня 1971 року, Уряди Польщі й України передбачили в угоді такі основні шляхи й напрямки взаємодії митних органів:

- обмін працівниками митних органів з метою ознайомлення з технічними засобами контролю, що застосовуються і становлять взаємний інтерес;
- навчання й надання допомоги в удосконаленні професійних навичок працівників митниць;
- обмін експертами з митних питань;
- обмін професійними, науковими і технічними відомостями з митних питань.

Також необхідно відмітити й інші найбільш значущі інститути українсько-польської співпраці. Оскільки підтримка та розвиток нинішнього рівня партнерства між Україною та Польщею значною мірою залежить від збереження нинішніх політичних контактів, зміцнення суспільного діалогу, який має відношення до національного поєднання, а також успіху реформаторської політики в Україні. Реалізації цих завдань сприяє низка вже існуючих постійних інститутів українсько-польського співробітництва:

1). Консультативний комітет президентів України та Польщі. Перше робоче засідання Комітету відбулося 27 травня 1993 року. Комітет займається проблемами регіональної безпеки, стратегією економічної співпраці, проблематикою національних меншин, питаннями регіональної співпраці та створенням нових магістралей для транспортування енергоносіїв. Комітет дає можливість проводити поточні двосторонні консультації з найбільш актуальних для обох сторін проблем;

2). Українсько-польська змішана комісія з питань торгівлі та економічного співробітництва. Комісія створена у січні 1993 року. Вона є основною, в широкому розумінні, інституційною формою економічного співробітництва між Україною та Польщею. В її роботі беруть участь представники всіх зацікавлених міністерств та відомств обох держав;

3). Українсько-польський економічний форум. Був заснований у 1998 році у Жешові. Це - формула щорічних зустрічей, яка забезпечує українським та

польським підприємцям можливість обміну реформаторським досвідом та презентації пропозицій співпраці, а також обговорення проблем, пов'язаних зі спільним пошуком спонсорів для конкретних проектів. До участі у засіданнях форуму запрошуються також представники українського та польського урядів, політики, парламентарі та підприємці;

4.) Українсько-польська та Польсько-українська парламентські групи.

5.) Українсько-польський/Польсько-український Форум створено у 1992 році, його діяльність відновлена у 1999 році. Він об'єднує відомих представників науки та культури наших держав. У рамках Форуму, серед іншого, одержала активну підтримку ідея створення Українсько-польського університету;

6). Постійна Українсько-польська конференція з питань європейської інтеграції. Її організаційне засідання відбулося у березні 1999 року. Роботою Конференції керують заступники міністрів закордонних справ України та Польщі. В її роботі беруть участь представники всіх зацікавлених міністерств і відомств обох держав. Патронат над Конференцією здійснюють прем'єр-міністри України та Республіки Польща. Відбулися чотири засідання Конференції, яка є формою передачі українським партнерам польського інтеграційного досвіду, знань про процес входження до ЄС, дає можливість здійснювати широкий аналіз українсько-польських відносин на тлі наближення обох держав до Європейського Союзу;

7). Польсько-Американсько-Українська Ініціатива Співпраці. Співпраця урядів Польщі, США та України в рамках ПАУІС (ініціатива її створення народилася в Києві 1998 року) охоплює три сфери: макроекономічні реформи, розвиток малого та середнього підприємництва, формування системи місцевого самоврядування. Завданням ПАУІС є підтримка економічних реформ в Україні шляхом передачі польського досвіду. Особливо важливою є практика співпраці неурядових організацій трьох країн. У рамках ПАУІС було призначено понад 30 грантів;

8). Польський Інститут у Києві. Цей Інститут, який діє в столиці України впродовж двох років, став одним із важливих культурних центрів.

Найбільш важливими й успішно реалізованими проектами співробітництва в галузі митної справи стали наступні:

1. Обмін попередньою інформацією, тобто українська чи польська сторона отримує інформацію про транспортний засіб та його вантаж ще до фактичного перетину ним кордону. Це дає обох сторонам можливість ефективніше протистояти митним правопорушенням.

2. Система раннього попередження, яка дозволяє запобігати утворенню черг на кордоні. Це нова форма обміну інформацією на рівні начальників постів, начальників митниць та власне Голів митних служб. (Використання цієї системи дозволяє інформувати митні органи у випадку виникнення черги, якщо кількість оформлених транспортних засобів опускається нижче оптимальної кількості, визначених для даного пункту пропуску, а час очікування у черзі становить: у пасажирському русі - більш, ніж 2 години; у вантажному русі - більш, ніж 6 годин).

3. Започаткування пілотного проекту зі здійснення контролю порожніх транспортних засобів з використанням «Fast Way» у міжнародному пункті

пропуску для автомобільного сполучення «Краківець-Корчова» в напрямку виїзду з України / в'їзду до Республіки Польща, що дозволить значно підвищити пропускну спроможність.

4. Спільний митний контроль на українсько-польському кордоні, який здійснюється в пунктах пропуску «Смільниця-Кросценко» та «Устилуг-Зосін» та інші.

Перелічені вище заходи, а також інші домовленості щодо співпраці митних адміністрацій України та Польщі сприяють конкретним позитивним змінам на українсько-польському кордоні.

Висновки. Глобалізація є істотною передумовою для реалізації Україною та Польщею свого потенціалу в економіці XXI століття. Вона забезпечує достатню динамічність міжнародних ринків і створює добрі передумови для повноцінної інтеграції наших країн у світове господарство. Водночас визначення свого місця в міжнародному поділі праці, пошук інтеграційних векторів та ефективних форм взаємодії в сфері митної справи — це завдання, яке наші країни повинні вирішувати на основі формування відповідної стратегії розвитку співпраці, спрямованої у віддалену перспективу. Також необхідно звернути увагу на сучасний розвиток системи українсько-польського транскордонного співробітництва, який відбувається одночасно на декількох рівнях. З одного боку, це посилення зовнішньоекономічних зв'язків підприємств та активізація транскордонного бізнесу, з другого — поглиблення взаємодії громадських організацій і суспільних рухів по обидва боки кордону, створення спільних асоціацій або євро регіонів, з третього — налагодження скоординованої діяльності органів державної влади, митних адміністрацій та місцевого самоврядування. Не можна оминути увагою і такий аспект транскордонного співробітництва, як співпраця наукових установ і навчальних закладів, зокрема, щодо формування інноваційних моделей розвитку прикордонних територій на основі обміну досвідом та використання спільного виробничого потенціалу й інфраструктури.

Проблематика саме транскордонного співробітництва набуває дедалі більшої актуальності як у теоретичному аспекті (оскільки фундаментальні розробки в царині транскордонних досліджень практично не ведуться), так й з погляду практичних результатів для України, оскільки після останньої хвилі розширення ЄС саме транскордонне співробітництво може виявитись одним із найбільш дієвих інструментів європейської інтеграції для нашої держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Декларація Міністрів закордонних справ України та Республіки Польща про принципи формування українсько-польського партнерства від 21 березня 1994 року. - Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України <http://www.mfa.gov.ua>.
2. Декларація про основні принципи та напрями розвитку українсько-польських відносин від 13 жовтня 1990 року. - Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України <http://www.mfa.gov.ua>.
3. Декларація про умови та напрями партнерства і співробітництва між Україною та Польщею в галузі торгово-економічних відносин від 17 серпня 1994 року. - Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України <http://www.mfa.gov.ua>.
4. Договір між Україною та Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини та співробітництво від 18 травня 1992 року. - Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України

<http://www.mfa.gov.ua>

5. Договір про правовий режим українсько-польського державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань від 12 січня 1993 року. - Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України <http://www.mfa.gov.ua>.

6. Угода про основні принципи транскордонного співробітництва Республіки Польща з Україною від 18 червня 1993 року. - Офіційний сайт Міністерства закордонних <http://www.mfa.gov.ua>.

7. Угода про співробітництво прикордонних воєводств, областей України та Республіки Польща від 18 грудня 1992 року. - Офіційний сайт Міністерства закордонних <http://www.mfa.gov.ua>.

8. Винниченко І. Про перспективи розвитку гуманітарних та культурних польсько-українських взаємин // Україна і Польща - стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. - К.: Вид-во українського фітосоціологічного центру, 2008. - Ч. П. - С. 146-150.

9. Ільюшин І.І., Ільюшина О.І. Деякі теоретичні проблеми дослідження українсько-польських відносин // Вісник КСУ // Збірник наукових праць. - №32. - 2007. - С.37-47.

10. Павленко С. Сучасний стан українсько-польських взаємин та перспективи співпраці РП і України в контексті майбутнього членства Польщі в ЄС // Україна і Польща - стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. - К.: Вид-во українського фіто соціологічного центру, 2007. - Ч. П. - С. 97-107.

11. Україна - Польща: перспективи інтеграційних процесів: Програма Міжнародної конференції (25 листопада 2009 р.). - Київ, 2009. - 25 с.

12. Поліщук Л. Основні пріоритети співпраці українських і польських регіонів: реалії та перспективи. Транскордонне співробітництво // Економічний часопис-XXI. - 2008. - № 3-4. - С. 30-37.

13. Danielewski F., Regionalizm: pojęcie, ewolucja [w:] Przedsiębiorstwo i region, Przedsiębiorstwo i region w procesie transformacji / red. R. Fedan, Uniwersytet Rzeszowski // Zakład Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw. - Rzeszów. - 2006 <http://www.univ.rzeszow.pl>.

14. Jankowski B., Pomoc publiczna w prawie Unii Europejskiej - Implikacje dla Polski, Warszawa: UKIE 2008. - Офіційний сайт Офісу комітету європейської інтеграції <http://www.ukie.gov.pl>.

15. Książek J. Stosunki Dwustronne Polski (Ukraina) // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. - 2008. - № 3. - Офіційний сайт Польського інституту міжнародних справ <http://www.pism.pl>.

16. Szymd Z. Stosunki z Ukraina // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. - 2009. - № 4. - Офіційний сайт Польського інституту міжнародних справ <http://www.pism.pl>.

17. Talaga A. Nowa Europa Wschodnia // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. - 2009. - № 3. - Офіційний сайт Польського інституту міжнародних справ <http://www.pism.pl>.

